

BORBA PROTIV POLITICKE KORUPCIJE

Borba protiv korupcije, kako političke tako i njenih drugih oblika, je jedan od osnovnih zadataka i ciljeva savremenih demokratskih država koje teže koncepciji pravne države i vladavine prava. Takođe, borbom protiv korupcije se pored država bave i odgovarajuće organizacije međunarodnog karaktera (United Nations Office on Drugs and Crime, Global Witness, Group of States Against Corruption, Independent Commission Against Corruption, International Anti-Corruption Academy, Transparency International itd.).

U Srbiji je sfera politike bila presudni generator korupcije u predhodnom periodu, i to ne samo kroz restriktivno zakonodavstvo i nemar prema dobrom funkcionisanju državnih organa, već pre svega kroz centralizovan sistem korupcije usmeren kako na bogacenje pripadnika nomenklature, tako i na stvaranje lojalnosti kod pojedinaca i nižih struktura vlasti kroz njihovo uključenje u široki sistem korupcije. Predhodni režim bio je neodgovoran, kako prema izbornom telu, tako i pred zakonom. Kontrolisana je bila i zakonodavna i izvršna i sudska vlast, onemogućavajući nadzor kroz podelu vlasti.

Padom predhodnog režima, prošireno je polje političkih sloboda i otvoreni put demokratiji. Ali, njih će najbolje zaštititi dobre institucije i odgovornost vlade, a ne u poverenje u dobre namere nove generacije političara.

Osnovni problem u borbi protiv korupcije je što korupcija predstavlja “začaran krug” u smislu da nijedan od njenih aktera nema interes da korupciju prijavi jer imaju odgovarajuću korist od konkretnog koruptivnog procesa. Jedini koji imaju interes da prijave korupciju su lica njome oštećena, ali ona najčešće nemaju dovoljno dokaza da potkrijepe svoje tvrdnje. Takođe, lica koja učestvuju u koruptivnim procesima su veoma oprezna, što dodatno otežava posao nadležnim državnim ustanovama.

Postoje dva osnovna metoda kojima se povećava odgovornost državnih organa i zvanicnika i utice na njihovo ponašanje: 1. politicka konkurencija 2. nadzor javnosti.

1. Politicka konkurencija - utice na svakodnevni rad zvanicnika kroz pritisak koji donosi priblizavanje izbora i potrebu vladajuće stranke da sa sto uverljivijim bilansom izadje pred birace. Ukoliko je krivica stranke velika i jasna, biraci tada kaznjavaju vladu za neuspehe i lose upravljanje (ukljucujuci i korupciju) koja postaje tema predizborne

kampanje. Posebno vazna strana funkcionisanja stranaka i stranackog zivota, ali i politicara pojedinačno, jeste njihovo tekuce finansiranje i pokrivanje troskova predizborne kampanje. Iskustva razvijenih zemalja jasno pokazuju da je korupcija u velikoj meri vezana za finansiranje predizbornih kampanja, a ne samo za direktno primanje mita od strane politicara. U Srbiji je takodje, korupcija bila povezana sa strankama, kako radi finansiranja predizbornih kampanja, tako i zbog licnih interesa clanova stranaka.

Da bi se sprecila korupcija do koje dolazi prilikom finansiranja stranaka na predizbornim kampanjama potrebno je obezbediti sledece:

- javnost i zakonitost finansiranja
- obezbediti finansiranje stranaka od strane drzave u odredjenom obimu
- ogranicenje nivoa rashoda
- ogranicenje prava na donaciju
- zabrana koriscenja drzave u stranacke svrhe - partije koje su u vladi, ne bi smele da koriste drzavni novaci drzavnu imovinu za stranacke svrhe.

2. Transparentnost i javnost rada zvanicnika predstavlja kako element demokratije, tako i njenu dopunu. Pod predhodnim rezimom javnosti delanja gotovo da i nije bilo, a sve vazne odluke donosene su tajno u vrlo uskom krugu ljudi, pa se tu i povecava mogucnost da se dodje do korupcije. Javni nadzor nad radom politicara i drzavnih sluzbenika pokazuje se u mnogim zemljama kao izuzetno snazno orudje ne samo u borbi protiv korupcije, vec i za dobro upravljanje drzavnim poslovima. Transparentnost javnih poslova se moze povecati na brojne nacine: otvaranjem sednica skupstina, vlade, izvrsnih saveta i sudova za javnost, objavljivanje glasanja poslanika i delegata.. Na taj nacin se uz pomoc medija, pojacava pritisak na zvanicnike i otezava njihovo korupcionarsko delovanje. Zakonske kazne i ovde ostaju kao poslednje sredstvo.

Posebnu vaznost ima **regulacija konflikta interesa**, tj situacija u kojoj zvanicnik poseduje takve licne interese koji su povezani sa zvanicnim poslovima da moze, ili da izgleda da moze da utice na sopstvene dobitke vrseci te zvanicne poslove. U Srbiji ne postoji dobro razumevanje dubine problema, ni u narodu, ni medju pripadnicima politicke elite - bilo bivse, bilo sadasnje. Mnogi ne shvataju neeticnost uticaja vrsenja javne duznosti na pozitivan ishod sopstvenih poslova, niti ga povezuju sa pojmom korupcije. Brojni

clanovi predhodne vlade Srbije zadržali su direktorske položaje u preduzecima, direktno se koristeći javnim poslovima za privatne dobitke.

PRIMER: Firma SIMPO je više puta povećavala cene svojih proizvoda neposredno pred opšte zamrzavanje cena. Direktor Simpa je bio potpredsednik vlade Srbije i koristio je insajderske informacije.

Postoji nekoliko zakonskih načina da se ograniči dejstvo konflikta interesa. U Srbiji, postoji zabrana ministrima i drugim visokim državnim rukovodiocima da obavljaju druge javne poslove, ali ni ova odredba nije dovoljna. Potrebno je prvo, proširiti je i precizirati i rešiti pravno - procesne probleme sankcionisanja koji sada postoje, a prvenstveno u pogledu pravne legitimacije za pokretanje postupka. Zatim, potrebno je doneti zakon o obavezi zvanicnika da prijave svoje imovinsko stanje prilikom stupanja na javnu dužnost, čime bi bila omogućena kontrola njihovog imovnog stanja pre i po završetku javne dužnosti i destimulisana korupcija. Takođe, potrebno je pravno regulisati obavezu prijavljivanja poklona koje prime zvanicnici, uz ograničenje njihove visine, kako bi se moglo razgraniciti podmicivanje od znakova pažnje. Usvajanje ovakvog zakona u parlamentu nije dovoljno, potrebno je da se obezbedi i njegovo sprovođenje što do sada nije činjeno.

Posmatrano na nacionalnom planu, osnovni metodi borbe protiv korupcije, kako uopšte tako i u politici, su: jačanje i institucionalna nezavisnost nadzornih tijela (posebno Agencije za borbu protiv korupcije), zaokruživanje i popravljivanje postojećeg regulatornog pravnog okvira, dosljedna primjena Zakona o slobodnom pristupu informacijama i institucionalna nezavisnost Poverenika za informacije (uz uvođenje instituta "duvača pištaljke"), stvaranje uslova za nezavisno delovanje Državne revizorske institucije, aktivno učešće građana, civilnog sektora i samih nosilaca političke vlasti u borbi protiv političke korupcije itd.

Na međunarodnom planu, veliki korak u borbi protiv korupcije je učinjen donošenjem nekoliko konvencija od kojih je najznačajnija Konvencija Ujedinjenih nacija protiv korupcije.